

Organizacija Ujedinjenih naroda
za obrazovanje, znanost i kulturu

Smjernice za umjetnički odgoj*

Svjetska konferencija o umjetničkom odgoju:
„Oblikovanje stvaralačkih mogućnosti za 21. Stoljeće“
Lisabon, 6.-9. ožujka 2006.

Sadržaj

I. Polazište

II. Ciljevi umjetničkog odgoja

1. Zagovaranje općeljudskog prava na odgoj i kulturnu participaciju
2. Razvitak individualnih sposobnosti
3. Poboljšanje kvalitete odgoja
4. Promicanje kulturne raznolikosti

III. Pristupi umjetničkom odgoju

1. Umjetnička područja
2. Pristupi umjetničkom odgoju
3. Dimenzije umjetničkog odgoja

IV. Osnovne strategije učinkovita umjetničkog odgoja

1. Odgoj učitelja i umjetnika
2. Partnerstvo

* Kako u engleskom jeziku riječ “education” znači i *odgoj* i *obrazovanje*, u ovom će se prijevodu naziv „odgoj“ u pravilu odnositi i obuhvaćati također pojam „obrazovanja“. Potonji naziv, pak, koristit ćemo tamo gdje je to opravdano kontekstom. (Prev.)

V. Istraživanje umjetničkog odgoja i razmjena znanja

VI. Preporuke

1. Preporuke učiteljima, roditeljima, umjetnicima, ravnateljima škola i obrazovnih ustanova
2. Preporuke državnim ministarstvima i političarima
3. Preporuke UNESCO-u i drugim međudržavnim i nedržavnim organizacijama

Dodatak: Primjeri prakse

Poticaji

Temeljene na raspravama tijekom i nakon Svjetske konferencije o umjetničkom odgoju održanoj od 6. do 9. ožujka 2006. u Lisabonu, Portugal, ove *Smjernice za umjetnički odgoj* žele istražiti ulogu umjetničkog odgoja u suočenju s potrebama stvaralaštva i kulturne svijesti 21. stoljeća te ističu koje su strategije potrebne za uvođenje i promicanje umjetničkog odgoja u odgojno-obrazovnom okolišu.

Ovaj dokument želi pridonijeti boljem uzajamnom razumijevanju svih sudionika i aktera umjetničkog odgoja, kao i boljem shvaćanju njegove važnosti i njegove presudne uloge u poboljšanju kvalitete odgoja. Njime se nastoje definirati pristupi i prepoznati primjeri dobre prakse. Zatim, namijenjen je da posluži kao dokument, podlozan dopunama, koji naznačuje konkretne promjene i korake potrebne za uvođenje i promicanje umjetničkog odgoja u odgojno-obrazovnom okolišu (formalnom i neformalnom) i za uspostavu čvrsta okvira za buduće odluke i akcije u tom području. Ove *Smjernice*, dakle, nastoje prenijeti viziju i uspostaviti konsensus oko važnosti umjetničkog odgoja u izgradnji kreativnog i kulturno svjesnog društva; ohrabriti suradnju u promišljanju i akciji; popisati neophodne financijske i kadrovske izvore koji će osigurati cjelovitije uključivanje umjetničkog odgoja u odgojno-obrazovne sustave i škole.

Mnogo se raspravlja o brojnim mogućim ciljevima umjetničkog odgoja. Ta rasprava otvara pitanja poput: „Poučava li se umjetnički odgoj samo radi uživanja i uvažavanja umjetničkih djela ili ga treba promatrati kao sredstvo osnaživanja učenja drugih školskih predmeta?“, „Trebaju li umjetnost poučavati kao samostalan predmet zbog nje same ili zbog znanja, vještina i vrednota koje iz nje mogu proisteci (ili zbog obojega)?“, „Postoji li umjetnički odgoj zbog maloga broja darovitih za pojedina umjetnička područja ili zbog svih?“ To su bile središnja pitanja svih koji su sudjelovali u oblikovanju ovdje izloženog pristupa - umjetnika, učitelja, studenata i političara. Smjernice nastoje dati razumljiv odgovor na njih ističući ujedno da stvaralački i kulturni razvitak moraju biti osnovnom zadaćom odgoja.

Ciljevi umjetničkog odgoja

1. Zagovaranje općeljudskog prava na odgoj i kulturnu participaciju

Međunarodnim deklaracijama i konvencijama nastoji se zajamčiti svakom djetetu i odrasloj osobi pravo na obrazovanje i na mogućnosti koje će im osigurati puni i skladan razvitak te sudjelovanje u kulturnom i umjetničkom životu. Osnovni razlog zašto se umjetnički odgoj valja smatrati važnim i zapravo obveznim dijelom odgoja i obrazovanja u svakoj zemlji proistječe iz tih prava.

Kultura i umjetnost bitne su sastavnice općeg odgoja i obrazovanja koje pridonose punom razvoju pojedinca. Prema tome, umjetnički odgoj je općeljudsko pravo, za sve koji se obrazuju, uključujući i one koji često bivaju isključeni iz obrazovnog procesa, poput doseljenika, kulturnih manjina i osoba s poteškoćama u razvoju. Ovi stavovi temelje se na sljedećim dokumentima o ljudskim pravima i pravima djeteta:

Opća deklaracija o ljudskim pravima

Članak 22

„Svatko kao pripadnik društva... ima pravo na ostvarenje gospodarskih, socijalnih i kulturnih prava koja su uvjet njegova dostojanstva i neometanog razvoja njegove osobnosti.“

Članak 26

„Odgoj i obrazovanje moraju biti usmjereni punom razvoju ljudske osobe i jačati poštivanje ljudskih prava i temeljnih sloboda on mora promicati razumijevanje, snošljivost i prijateljstvo među svim narodima, rasnim i vjerskim grupama te podupirati djelatnost Ujedinjenih naroda na održanju mira.“

Članak 27

Svatko ima pravo slobodno sudjelovati u kulturnom životu svoje zajednice, uživati u umjetnosti, pridonositi znanstvenom razvoju i koristiti njegove prednosti.“

Konvencija o pravima djeteta

Članak 29

„Obrazovanje djeteta treba usmjeriti prema... a) punom razvoju djetetove osobnosti, nadarenosti, duševnih i tjelesnih sposobnosti...“

Članak 31

Države stranke priznaju djetetu pravo na odmor i slobodno vrijeme, na igru i razonodu primjerenu njegovoj dobi, kao i na slobodno sudjelovanje u kulturnom životu i umjetnostima.“

2. Razvitak individualnih sposobnosti

Svi ljudi posjeduju kreativni potencijal. Umjetnost omogućuje okoliš i praksu u kojoj je učenik aktivno uključen u iskustva, procese i razvoj stvaralaštva. Istraživanje pokazuje da uključivanje učenika u umjetničke procese, uz istodobno ugrađivanje elemenata njihove vlastite kulture u obrazovanje, razvija u svakom pojedincu smisao za stvaralaštvo i inicijativu, bogatu imaginaciju, emocionalnu inteligenciju i moralni „kompas“, sposobnost kritičkog mišljenja, smisao za samostalnost te slobodu mišljenja i djelovanja. Odgoj za i kroz umjetnost također potiče kognitivni razvitak i pridonosi da ono što i kako učenici uče odgovora potrebama modernih društava u kojima žive.

Obilna pedagoška literatura pokazuje da umjetnička praksa i razvitak ukusa te poznavanja umjetnosti omogućuju nastanak jedinstvenih uvida na nizu nastavnih područja; uvida koje je teško ostvariti drugim odgojno-obrazovnim sredstvima.

Da bi u potpunosti sudjelovali u kulturnom i umjetničkom životu djeca i odrasli trebaju postupno naučiti shvaćati, cijeniti i iskusiti oblike umjetničkog izražavanja kojima neki ljudi – često nazivani umjetnicima – istražuju i posreduju različite vidove postojanja i zajedničkog života ljudi. Budući da je cilj dati svim ljudima jednake mogućnosti za kulturne i umjetničke aktivnosti, umjetnički odgoj treba da postane obveznim dijelom obrazovnih programa za svakog. Umjetnički odgoj treba da bude sustavan i omogućavan tijekom više godina, jer se radi o dugoročnom procesu.

Umjetnički odgoj pridonosi obrazovanju koje objedinjuje tjelesne, intelektualne i stvaralačke sposobnosti i omogućuje dinamičnije i plodotvornije odnose između obrazovanja, kulture i umjetnosti.

Te su sposobnosti naročito važne pri suočavanju s izazovima nazočnima u društvu 21. stoljeća. Primjerice, poradi društvenih promjena koje utječu na obiteljske strukture, djeca su često lišena roditeljske pažnje. Zatim, poradi nedostatka komunikacije i neizgrađenih odnosa unutar obitelji djeca često doživljavaju niz emocionalnih i društvenih problema. Povrh svega, prijenos kulturnih tradicija i umjetničkih praksi unutar obiteljskog okoliša postaje sve teži, naročito u urbanim područjima.

Danas dolazi do sve šireg raskoraka između intelektualnih i emocionalnih spoznajnih procesa, što je odraz većeg naglaska koji se u obrazovnim sredinama pridaje razvoju intelektualnih vještina, dok se manja vrijednost pridaje emocionalnim procesima. Prema mišljenju prof. Antonia Damasia, ovo naglašavanje razvoja intelektualnih sposobnosti na račun emocionalnog područja, jedan je od čimbenika propadanja moralnog ponašanja u modernom društvu. Emocionalna spoznaja sastavnim je dijelom u procesu donošenja odluka i djeluje kao zajednički vektor akcija i ideja koje oblikuju stavove i prosudbe. Bez emocionalnog sudjelovanja bilo koja akcija, ideja ili odluka bila bi zasnovana na sasvim racionalnim pretpostavkama. Zdravo moralno ponašanje, koje predstavlja čvrstu osnovu građanina, zahtijeva emocionalno sudjelovanje. Prof. Damasio predlaže da umjetnički odgoj, potičući emocionalno sudjelovanje, dovede do bolje ravnoteže između intelektualnog i emocionalnog razvoja i tako pridonese izgradnji kulture mira.

Društva 21. stoljeća sve više traže kreativnu, fleksibilnu, prilagodljivu i inovativnu radnu snagu, pa se obrazovni sustavi trebaju prilagoditi ovim promjenjivim uvjetima. Umjetnički odgoj pruža učenicima te vještine osposobljavajući ih da se izraze, da kritički vrednuju svijet oko sebe i aktivno sudjeluju u različitim vidovima ljudskog postojanja.

Umjetnički odgoj također je sredstvo koje narodima omogućuje da razviju ljudske potencijale neophodne za iskorištavanje njihova dragocjena kulturnog kapitala. Oslanjanje na vlastite ljudske potencijale i na kulturni kapital temeljno je ako zemlje žele razvijati jake i održive kulturne (kreativne) industrije i poduzeća. Takve industrije mogu imati ključnu ulogu u poticanju društveno-gospodarskog razvoja u mnogim slabije razvijenim zemljama.

Štoviše, za mnoge ljude, kulturne industrije (izdavaštvo, glazba, film, televizija i ostali mediji) i kulturne institucije (muzeji, glazbeni prostori, kulturni centri, umjetničke galerije i kazališta) služe kao glavni ulaz kojim se dopire do kulture i umjetnosti. Programi umjetničkog odgoja mogu pomoći ljudima da otkriju raznolikost kulturnih izraza što ih nude kulturne industrije i ustanove te da kritički reagiraju na njih. S druge strane, kulturne industrije služe kao izvor prosvjetnim radnicima koji nastoje ugraditi umjetnost u obrazovanje.

3. Poboljšanje kvalitete odgoja

Zahvaljujući Izvještaju o općem praćenju programa Obrazovanje za sve iz 2006., koji je objavio UNESCO, dok ukupan broj djece obuhvaćene obrazovanjem raste, kvaliteta obrazovanja ostaje niska u najvećem broju zemalja u svijetu. Omogućiti obrazovanje za sve vrlo je važno, ali je jednako važno da obrazovanje učenika bude kvalitetno.

„Kvalitetno obrazovanje“ usredotočeno je na učenika i može se odrediti trima načelima: to je obrazovanje koje je primjereno učeniku ali koje također promiče opće vrijednosti; zatim, to je pravično obrazovanje u smislu da svima omogućuje kako pristup tako i ishode te jamči društvenu uključivost prije nego li isključivost; konačno, to je obrazovanje koje promišlja i omogućuje ostvarivanje individualnih prava.

Kvalitetno obrazovanje se stoga općenito može shvatiti kao obrazovanje koje učenicima omogućuje stjecanje relevantnih sposobnosti potrebnih za uspješno funkcioniranje u vlastitoj društvenoj zajednici; to je obrazovanje primjereno životu učenika, njihovim očekivanjima i interesima kao i onima njihovih obitelji i društvenih zajednica; to je, osim toga, obrazovanje koje uključuje sve, a utemeljeno je na poštivanju individualnih prava.

Prema Akcijskom planu usvojenom u Dakaru¹, mnogi su čimbenici potrebni kao pretpostavke kvalitetnog obrazovanja. Učenje za i kroz umjetnost (umjetnički odgoj i odgoj kroz umjetnost) može obogatiti barem četiri od ovih čimbenika: aktivno učenje; lokalno relevantni nastavni plan i program koji obuhvaća interese i namjere učenika; poštivanje i suradnju s lokalnim zajednicama i kulturama; te obrazovane i motivirane učitelje.

4. Promicanje kulturne raznolikosti

Umjetnost je istovremeno izraz kulture kao i način prenošenja kulturnog znanja. Svaka kultura odlikuje se jedinstvenošću umjetničkog izraza i kulturnih praksi. Raznolikost kultura i njihovih stvaralačkih umjetničkih proizvoda predstavljaju suvremene i tradicionalne oblike ljudske kreativnosti koji svaki na svoj način pridonose plemenitosti, baštini, ljepoti i cjelovitosti ljudskih civilizacija.

Svijest i poznavanje kulturnih praksi i umjetničkih oblika jačaju osobne i kolektivne identitete i vrijednosti te pridonose čuvanju i promicanju kulturne raznolikosti. Umjetnički odgoj razvija kulturnu svijest, promiče kulturne prakse i ujedno je sredstvo kojim se poznavanje i uživanje u umjetnosti i kulturi prenosi od jednog naraštaja do drugog.

U mnogim zemljama kako materijalni tako i nematerijalni vidovi kultura gube se jer im u obrazovnim sustavima nije pridana vrijednost ili nisu preneseni budućim naraštajima. Stoga je neophodno potrebno da obrazovni sustavi uključe i prenesu kulturno znanje i izraze. To je moguće ostvariti s pomoću umjetničkog odgoja kako u okvirima formalnog tako i neformalnog obrazovanja.

Neke od glavnih preporuka za implementaciju UNESCO-ove Opće deklaracije o kulturnoj raznovrsnosti, usvojene 2001., naglašavaju ovu potrebu:

Preporuka 6: Njegovati jezičnu raznovrsnost – uz poštivanje materinjeg jezika – na svim obrazovnim razinama, kad god je moguće, i poticati učenje nekoliko stranih jezika od najranije dobi.

Preporuka 7: Promicati kroz obrazovanje svijest o pozitivnim vrijednostima kulturne raznovrsnosti i u tom pravcu poboljšavati nastavni plan i program kao i učiteljsku izobrazbu.

Preporuka 8: Ugraditi, gdje god je to moguće, tradicionalne pedagogije u obrazovni proces s ciljem čuvanja i punog korištenja kulturno primjerenih metoda priopćavanja i prenošenja znanja.

Pristupi umjetničkom odgoju

1. Umjetnička područja

¹ Dakar Framework for Action, 2000, http://www.unesco.org/education/efa/ed_for_all/framework.shtml

Ljudi u svim kulturama uvijek su (i uvijek će to činiti) tražili odgovore na pitanja o svom postojanju. Uvide dobivene takvom potragom za smislom svaka kultura obznanjuje i priopćava raznim sredstvima. Takva sredstva su riječi, pokreti, dodir, zvukovi, ritmovi i slike. U mnogim kulturama oblici izražavanja kojima se priopćavaju ti uvidi i kojima se u svijesti ljudi otvara prostor razmišljanju nazivaju se „umjetnošću“. Tijekom povijesti raznovrsni oblici umjetničkog izražavanja stjecali su razne nazive. Važno je prihvatiti činjenicu da čak ako se nazivi kao što su „ples“, „glazba“ ili „pjesništvo“ koriste širom svijeta, njihovo dublje značenje može biti različito od jedne do druge kulture.

Stoga se svaki popis umjetničkih područja mora promatrati kao pragmatična kategorizacija, podložna stalnom razvijanju i nikad isključiva. Ovdje ne možemo navoditi cijeli popis, ali provizorni popis mogao bi uključiti: izvedbene umjetnosti (ples, drama, glazba itd.), književnost i pjesništvo, zanate, dizajn, digitalne umjetnosti, pripovijedanje (storytelling), baštinu, vizualne umjetnosti i film, medije i fotografiju.

Učenike treba postupno upoznavati s umjetnošću kroz umjetničke prakse i iskustva te isticati vrijednost ne samo rezultata nego i procesa koji mu prethodi. Štoviše, kako se mnogi oblici umjetničkog stvaranja ne mogu ograničiti na samo jedno umjetničko područje, interdisciplinarna dimenzija umjetnosti i istovjetnost među raznim područjima mora biti jače naglašena.

2. Pristupi umjetničkom odgoju

Maštovitost, kreativnost i inovativnost prisutni su u svakom čovjeku te se mogu njegovati i primijeniti. Postoji snažna povezanost između ova tri procesa. Kao što je Sir Ken Robinson primijetio, maštovitost je obilježje ljudske inteligencije, kreativnost je primjena maštovitosti, a inovativnost zaključuje proces uporabom kritičke prosudbe u primjeni neke ideje.

Bilo koji pristup umjetničkom odgoju mora kao polazište uzeti kulturu (ili kulture) kojoj učenik pripada. Izgradnja samopouzdanja ukorijenjenog u dubokom poštivanju vlastite kulture najbolje je moguće polazište za istraživanje i kasnije uvažavanje i poštivanje kulture drugih. Središnju važnost pritom dobiva priznavanje neprekidnog razvoja kulture i njezine vrijednosti u povijesnim i suvremenim kontekstima.

Obrazovni sadržaj i struktura, osim što trebaju upoznati učenika sa značajkama svake umjetnosti, trebaju također pribaviti umjetnička sredstva za komunikaciju i interakciju unutar raznovrsnih kulturnih, društvenih i povijesnih konteksta.

U tom pogledu, postoje dva glavna pristupa umjetničkom odgoju (koji mogu biti korišteni istovremeno i ne treba ih razdvajati). Umjetnost se može (1) poučavati kao zaseban nastavni predmet kroz razne vrste umjetnosti, čime se razvijaju umjetničke sposobnosti, senzibilitet i umjetnički ukus učenika. Umjetnost se može (2) promatrati i kao metoda učenja i poučavanja u kojoj su umjetničke i kulturne dimenzije uključene u sve školske predmete.

Kao pristup, odgoj kroz umjetnost koristi razna područja umjetnosti (i prakse te kulturne tradicije povezane s tim područjima) kao medij poučavanja svih školskih predmeta i kao način produblivanja razumijevanja tih predmeta. Primjer za to je uporaba boja, oblika i objekata što ih nude vizualne umjetnosti i arhitektura za poučavanje predmeta kao što su fizika, biologija i geometrija; ili uporaba dramskog izraza ili glazbe kao načina poučavanja jezika. Oslanjajući se na teoriju „mnogostrukih inteligencija“ odgoj kroz umjetnost nudi poboljšanja u nastavi i učenju u svim predmetima i za sve učenike. Ovaj pristup također nastoji kontekstualizirati

teoriju kroz praktičnu primjenu različitih vrsta umjetnosti. Da bi bio učinkovit, ovaj interdisciplinarni pristup zahtijeva promjene u metodama poučavanja kao i u izobrazbi učitelja.

3. Dimenzije umjetničkog odgoja

Umjetnički se odgoj ostvaruje kroz tri komplementarna pedagoška pravca:

- Proučavanje umjetničkih djela.
- Izravan susret s umjetničkim djelima (kroz koncerte, izložbe, knjige i filmove).
- Sudjelovanje u umjetničkom stvaranju.

To znači da možemo govoriti o tri dimenzije umjetničkog odgoja: (1) učenik stječe znanje u interakciji s umjetničkim objektom ili izvedbom, s umjetnikom i sa svojim učiteljem; (2) učenik stječe znanje kroz vlastitu umjetničku praksu; i (3) učenik stječe znanje istraživanjem i proučavanjem (nekoj umjetničkog oblika te odnosa umjetnosti i povijesti).

Osnovne strategije učinkovita umjetničkog odgoja

Kvalitetan umjetnički odgoj zahtijeva kvalitetne profesionalne umjetničke pedagoge kao i učitelje općih predmeta. Kvalitetnom umjetničkom odgoju pridonosi i uspješno partnerstvo između umjetničkih pedagoga i učitelja, s jedne strane, i profesionalnih umjetnika, s druge.

Unutar tog okvira treba ostvariti najmanje dva glavna zadatka:

- Omogućiti učiteljima, umjetnicima i ostalima pristup građi te izobrazbu potrebnu za uspješno poučavanje umjetničkog odgoja. Kreativno učenje zahtijeva kreativno poučavanje.
- Poticati kreativna partnerstva na svim razinama između ministarstava, škola, učitelja i umjetničkih, znanstvenih i društvenih organizacija.

Uspješna partnerstva ovise o obostranom razumijevanju ciljeva koje partneri žele ostvariti te uzajamnom poštivanju kompetencija. Da bi se stvorile pretpostavke za buduću suradnju između prosvjetnih radnika i umjetnika, opseg kompetencija jednih mora uključivati poznavanje stručnog polja onih drugih, kao i zajedničku sklonost prema pedagogiji.

Valja preraditi programe izobrazbe učitelja i umjetnika kako bi ih se snabdjelo znanjem i iskustvom neophodnim za odgovorno poučavanje i omogućilo im da u punoj mjeri ostvare učinke inter-profesionalne suradnje. Za promicanje takve suradnje potrebno je osmisliti posebne programe, što predstavlja nove izazove za mnoga društva.

Možemo, dakle, govoriti o dvije osnovne strategije ostvarivanja učinkovita umjetničkog odgoja: o odgovarajućoj i učinkovitoj izobrazbi učitelja i umjetnika te o razvijanju partnerstva između odgojno-obrazovnih i kulturnih sustava i individualnih sudionika.

1. Izobrazba učitelja i umjetnika

To se odnosi na često vrlo različita iskustva i perspektive koje učitelji općih predmeta, umjetnički pedagozi i umjetnici imaju o obrazovnim i kulturnim procesima i praksama. Zato je neobično važno da svi ovi individualni sudionici u umjetničkom odgoju steknu učinkovito obrazovanje.

- **Izobrazba učitelja općih predmeta**

U najboljim okolnostima učitelji (i školski službenici) trebali bi biti osjetljivi na vrijednosti i kvalitete umjetnika i trebali bi cijeniti umjetnost. Učitelji bi također trebali raspolagati vještinama koje ih osposobljavaju za suradnju s umjetnicima u obrazovnim sredinama. To će im omogućiti da ostvare i vlastiti osobni potencijal, kao i da koriste umjetničke oblike u nastavi. Također, to bi im moglo pomoći u stjecanju znanja potrebnih za oblikovanje ili izvedbu umjetničkih djela, zatim sposobnosti da ih raščlanjuju, tumače i vrednuju te da uvažavaju i razumiju umjetnička djela drugih razdoblja i kultura.

Uvažavajući činjenicu da umjetnost pomaže učenju u obrazovnim područjima koja se obično smatraju dijelom općih nastavnih planova i programa naročito učitelji osnovnih škola često koriste odgoj kroz umjetnost kao način rada. Primjerice, pjesmice se koriste za učenje i zapamćivanje riječi u nastavi jezika, za definicije u znanstvenim i društvenim predmetima ili za usvajanje matematičkih koncepata i formula. Ugrađivanje umjetnosti u poučavanje drugih predmeta, naročito u osnovnoj školi, može biti jedan od načina olakšavanja preopširnih nastavnih planova i programa. Međutim, to ugrađivanje ostat će bez učinka ako u školi istovremeno ne postoji i nastava umjetničkih predmeta.

• **Izobrazba umjetničkih pedagoga**

Poučavanje umjetnosti mora postati nešto više od jednostavnog poučavanja posebnih umijeća, praksi i znanja. Zato, uz specifične kompetencije, programi umjetničkog odgoja trebaju obuhvatiti širu izobrazbu umjetničkih pedagoga i ohrabriti ih da preuzimaju umijeća drugih umjetnika, uključujući i one iz drugih umjetničkih područja, uz istodobno razvijanje vještina potrebnih za suradnju s umjetnicima i učiteljima drugih nastavnih predmeta u obrazovnim sredinama.

Cjelovit program izobrazbe umjetničkih pedagoga trebao bi nastojati na razvijanju znanja i umijeća u sljedećim područjima:

- jednoj ili većem broju umjetnosti
- interdisciplinarnim oblicima umjetničkog izražavanja
- metodikama umjetničkih predmeta
- metodikama interdisciplinarnog poučavanja te odgoja kroz umjetnost
- oblikovanju nastavnog plana i programa
- metodama vrednovanja i ocjenjivanja umjetničkog odgoja
- formalnom (školskom) umjetničkom odgoju
- neformalnom (izvanškolskom) umjetničkom odgoju.

Povrh svega, dobre škole same po sebi nikad neće biti dovoljno dobre. Kao što će biti pokazano, umjetnički odgoj često se može obogatiti partnerstvom sa širokim krugom pojedinaca i organizacija u lokalnoj zajednici. Aktivnosti poput posjeta muzejima, galerijama i priredbama, edukativni programi poput „Umjetnici u školi“ i „Odgoj za okoliš“ nude vrijedne odgojne mogućnosti učiteljima i učenicima u svim odgojno-obrazovnim kontekstima.

Potrebno je također usredotočiti se na uporabu novih tehnologija u umjetničkom stvaranju, na elektronsku glazbu i nove medije te na izobrazbu umjetničkih pedagoga putem interneta. Uporaba novih tehnologija proširuje ulogu umjetničkog odgoja i postavlja nove zahtjeve umjetničkim pedagozima u 21. stoljeću. Te tehnologije mogu poslužiti kao dobra osnova suradnje među umjetničkim pedagozima, kao i između njih te umjetnika, znanstvenika i drugih prosvjetnih radnika.

Računalna umjetnost, na primjer, prihvaćena je kao umjetnička forma, kao legitimni oblik umjetničke proizvodnje i kao metoda poučavanja umjetnosti. Međutim, računalna umjetnost uglavnom se ne predaje u školama. To je stoga što učiteljima tradicionalnih umjetnosti, premda

bi možda žarko željeli poučavati o računalnoj umjetnosti, uglavnom nedostaje iskustvo, pedagoška izobrazba te resursi.

Nastavnici umjetničkih predmeta u srednjim školama mogu zadavati zadatke koji zahtijevaju suradnju u drugim nastavnim predmetima. Na primjer, područje poslovanja i tehnologije može se povezati s komercijalnom dimenzijom umjetnosti, ili se učenicima mogu zadati projekti koji povezuju umjetnost s poviješću ili drugim društvenim predmetima. Ovaj pristup pretpostavlja da nastavnici drugih predmeta razumiju vrijednost umjetničkog odgoja.

Konačno, važno je da se barem na lokalnoj te po mogućnosti na nacionalnoj razini dogovore smjernice i kriteriji izobrazbe umjetničkih pedagoga u obrazovnom sustavu učitelja. Već postoje različiti tipovi kriterija koji mogu poslužiti kao polazište za planiranje, ugrađivanje i vrednovanje programa umjetničkog odgoja u svakoj zemlji.

(Vidjeti analizu slučaja u Dodatku)

- **Izobrazba umjetnika**

Umjetnici svih umjetničkih područja, kao i profesionalni kulturni staraoci, trebaju dobiti priliku da poboljšaju svoje pedagoške sposobnosti i razviju umijeća potrebna kako za suradnju s prosvjetnim radnicima u školama i odgojno-obrazovnim sredinama, tako i za izravnu i učinkovitu komunikaciju i interakciju s učenicima. Zajedničke akcije i projekti koji uključuju suradnju umjetnika i učitelja mogu pridonijeti takvoj budućoj suradnji.

(Vidjeti analizu slučaja u Dodatku)

Slično kao i poticanje partnerstva između kulturnih i obrazovnih ustanova, poboljšavanje i obogaćivanje obrazovanja svih protagonista umjetničkog odgoja pati od nedostatka novčanih sredstava. Tomu treba pridodati, naročito u neurbanim područjima, nedostatak kulturnih resursa kao što su knjižnice, kazališta i muzeji.

2. Partnerstva

Premda se u najvećem broju službenih dokumenata kreativnost visoko cijeni i ističe, zamjetan je nedostatak osnovnog prepoznavanja važnosti kvalitetnog obrazovanja kao glavnog sredstva koje omogućuje kreativnost. Ugrađivanje umjetničkog odgoja u nastavne programe niti je skupo niti je teško ako za nj postoji idejna osnova koja počiva na partnerstvu.

S time na umu, zajedničku odgovornost za umjetnički odgoj trebaju da dijele ministarstva zadužena za kulturu i/ili obrazovanje kao i razni mehanizmi koji omogućuju ugrađivanje i vrednovanje umjetničkog odgoja, i to tako da svaka jedinica ili subjekt budu jasno svjesni svog udjela u tom procesu.

Stvaranje sinergije između umjetnosti i obrazovanja u promicanju kreativnog učenja najbolje se može ostvariti sljedećim oblicima partnerstva:

- **Državna i gradska razina**

Između posebnih jedinica ministarstva kulture, ministarstva obrazovanja te ministarstava visokog obrazovanja i znanosti mogu se dogovarati partnerstva radi oblikovanja zajedničkog nastupa i prikupljanja sredstava za razredne projekte koji se mogu odvijati unutar ili izvan školske satnice, kao nastavni ili izvannastavni programi. Umjetnost i obrazovanje mogu se također objediniti kroz zajedničku politiku ministarstava obrazovanja i kulture te gradskih uprava (u čijem su nadležstvu vrlo često obrazovne i kulturne ustanove), s ciljem povezivanja

odgojno-obrazovnog sustava i svijeta kulture putem pokretanja projekata suradnje između kulturnih ustanova i škola. Ova partnerstva žele staviti umjetnost i kulturu u središte obrazovanja umjesto da budu na rubu nastavnih planova i programa.

(Vidjeti analizu slučaja u Dodatku)

- **Školska razina**

Širom svijeta, u najvećem broju gradova te većih i manjih naselja, postoje objekti namijenjeni kulturi. Danas se općenito prihvaća da se proces učenja više ne odvija isključivo u školi. Iz partnerstva školskih i kulturnih ustanova razvile su se nove pedagoške mogućnosti. U nekim zemljama ta se suradnja odvija već godinama. Međutim, raspon i učinkovitost te suradnje mogu biti vrlo različiti.

Potporna i potpuna posvećenost ustanova koje surađuju na takav način presudne su za uspjeh suradnje. Ovakva bliska partnerstva iznjedrila su inovativne programe, uglavnom u obliku posjeta kulturnim ustanovama. Takvi posjeti učenicima pružaju obilje informacija, omogućuju im susret s umjetnicima, uvid i uključivanje u umjetničko stvaranje, a nude i širok raspon integriranih nastavnih postupaka. U osnovnom obrazovanju – gdje mlađa djeca snažno reagiraju na vizualno učenje – aktivna suradnja među ustanovama otvara mogućnosti za primjenu bogatijih metoda poučavanja.

(Vidjeti analizu slučaja u Dodatku)

- **Razina nastavnika**

Učinkovita partnerstva plodonosna su i za nastavnike. Uključivanjem umjetnika (s njihovim iskustvom i stručnim znanjem vezanim uz pokret, riječi, zvukove i ritmove te slike) u partnerske nastavne i izvannastavne projekte, nastavnici stječu nova iskustva i obogaćuju svoje nastavne metode. Školski projekti podrazumijevaju suradnju umjetnika, nastavnika i škole te se trebaju tako oblikovati da odgovaraju dobi učenika, nastavnim metodama i trajanju nastave.

U nekim slučajevima kulturne ustanove putem interneta omogućuju učiteljima, umjetničkim pedagogima, obiteljima i učenicima uporabu potrebne građe i pristup resursima.

(Vidjeti analizu slučaja u Dodatku)

Pred takvim partnerstvima stoje mnoge poteškoće. Novčana sredstva za bilo što vezano uz umjetnički odgoj, ako postoje, mogu biti centralizirana u jednom ministarstvu ili odjelu, s malo mogućnosti (ili volje) da ih se podijeli s nekim drugim. Vladine birokratske službe, na svim razinama, vrlo često imaju sužene vidike i malo volje za suradnju. Dakako, postoje i određene razlike u individualnim i strukturalnim „kulturama“ između područja obrazovanja i kulture.

Istraživanje umjetničkog odgoja i razmjena znanja

Oblikovanje stvaralačkih mogućnosti i kulturne svijesti za 21. stoljeće kroz umjetnički odgoj pretpostavlja odluke zasnovane na čvrstim argumentima. Stoga je donositeljima odluka, koji trebaju odobriti uvođenje umjetničkog odgoja i odgoja kroz umjetnost, potrebno pribaviti dokaze o njihovoj učinkovitosti.

Može se reći da kreativnost koja dolazi do izražaja u kulturi predstavlja najnepristranije raspodijeljen svjetski resurs. Međutim, istraživanje ukazuje da neki odgojno-obrazovni sustavi mogu gušiti kreativnost dok je drugi mogu poticati. Tvrdi se da umjetnički odgoj predstavlja jedan od najboljih medija razvijanja kreativnosti (kad ga podupiru i metode poučavanja i učenja), no načini kako se to zbiva nisu dovoljno obrazloženi, pa stoga takve tvrdnje ne nailaze na dobar prijam kod onih koji donose političke odluke. Zato je neophodno nastaviti s daljnjim istraživanjima u tom području.

Premda su ponegdje provedena istraživanja umjetničkog odgoja kao obrazovnog područja te pribavljeni dokazi koji potvrđuju koristi od uključivanja umjetnosti u obrazovanje, u mnogim zemljama ti su dokazi rijetki, anegdotski i teško dostupni.

Premda postoje mnogi slučajevi uspješnog planiranja i ugrađivanja programa umjetničkog odgoja, često nisu popraćeni objašnjenjem njihovih teorijskih polazišta niti su njihovi rezultati odgovarajuće dokumentirani. Stoga su rijetke one analize slučajeva dobre prakse koje se mogu iskoristiti kao potkrepa pri zagovaranju umjetničkog odgoja. Ovaj nedostatak lako dostupnih podataka smatra se najvećom preprekom za unapređenje prakse te utječe na oblikovanje politike i uključivanje umjetnosti u obrazovne sustave.

Kao što je rečeno, načini učenja u umjetničkom odgoju uključuju umjetničko stvaranje, kao i razumijevanje, promatranje, interpretaciju, kritiku i promišljanje o umjetnosti. Ova obilježja naravi poučavanja i učenja u okviru umjetničkog odgoja imaju značajne implikacije za metode istraživanja umjetnosti. Istraživači umjetničkog odgoja moraju promatrati i razmišljati kako s umjetničkog tako i s pedagoškog motrišta.

Takvo istraživanje može se odvijati na globalnoj, nacionalnoj ili institucionalnoj razini, ili se može ograničiti na jednu vrstu umjetnosti, a može se usredotočiti na sljedeća područja:

- Opisi naravi i opsega postojećih programa umjetničkog odgoja;
- Sveze umjetničkog odgoja i kreativnosti;
- Sveze umjetničkog odgoja i društvenih sposobnosti/aktivnog građanstva/osnaživanja;
- Ocjenjivanje umjetničko-pedagoških programa i metoda, naročito nove vrijednosti koju pribavljaju u smislu društvenih i individualnih postignuća;
- Raznovrsnost metoda poučavanja umjetničkog odgoja;
- Učinkovitost umjetničko-pedagoških politika;
- Narav i učinak partnerstva obrazovanja i kulture pri uvođenju umjetničkog odgoja;
- Razvitak i uporaba kriterija učiteljske izobrazbe;
- Procjena učenikovih dometa u umjetničkom odgoju (vrednovanje najboljih tehnika procjene);
- Utjecaj kulturnih industrija (poput televizije i filma) na djecu i ostale učenike u smislu njihova umjetničkog odgoja i metoda koje će osigurati da kulturne industrije građanima osiguraju odgovorne oblike umjetničkog odgoja.

Uvođenje istraživanja umjetničkog odgoja treba uključiti sljedeće korake:

- Stvaranje programa istraživanja i traženje sredstava za njegovo financiranje;
- Organiziranje seminara za istraživače radi poticanja istraživačkih nastojanja;
- Evidentiranje istraživačkih planova i namjera među umjetničkim pedagogima;
- Promicanje interdisciplinarnе suradnje na istraživačkim metodologijama umjetničkog odgoja.

Konačno, i povrh svega, istraživanja umjetničkog odgoja mogu poduzimati sveučilišta i druge ustanove u suradnji s informativnim centrima (ili „promatračnicama“) koji skupljaju, analiziraju, povezuju i daju na uvid podatke i znanja o umjetničkom odgoju. Informativni centri mogu biti pouzdani izvori podataka potrebnih za zagovaranje i lobiranje. Informativni centri mogu skupljati podatke o posebnim umjetničkim vrstama (na primjer, o odgoju za i kroz izvedbene umjetnosti), ili geografskim područjima (na primjer, umjetnički odgoj u Indiji).

Zaključak

Oblikovanje stvaralačkih mogućnosti i kulturne svijesti za 21. stoljeće teška je i kritička, ali i neizbježna zadaća. Sve snage društva moraju se angažirati u nastojanju da novi naraštaji ovog stoljeća steknu znanja i umijeća te, možda najvažnije, vrijednosti i uvjerenja, etička načela i moralna usmjerenja koja će ih učiniti odgovornim građanima svijeta i jamcima održive budućnosti.

Kvalitetno opće obrazovanje od presudne je važnosti. Međutim, to će obrazovanje biti kvalitetno samo ako, kroz umjetnički odgoj, stvara uvide i otvara vidike, potiče kreativnost i inicijative, razvija kritičko mišljenje i profesionalne sposobnosti toliko potrebne za život u novom stoljeću.

Valja se nadati da će ove smjernice poslužiti kao model, kao skup općih uputa za uvođenje i promicanje umjetničkog odgoja, koje se mogu mijenjati i nadopunjavati po potrebi, kako bi se prilagodile konkretnim uvjetima pojedinih zemalja i društava širom svijeta.

Preporuke

Sudionici Svjetske konferencije UNESCO-a o umjetničkom odgoju usvojili su sljedeće stavove, razrađene na prethodnim regionalnim i međunarodnim pripremnim konferencijama održanim 2005. u Australiji (u rujnu), Kolumbiji (u studenom), Litvi (u rujnu), Republici Koreji (u studenom), te Tinidadu i Tobagu (u lipnju), kao i preporuke razrađene na sastancima regionalnih skupina afričkih i arapskih zemalja održanih na Svjetskoj konferenciji o umjetničkom odgoju (Lisabon, 6. do 9. ožujka, 2006.):

- Imajući u vidu da je razvoj estetskog smisla, kreativnosti i sposobnosti kritičkog mišljenja, te promišljanja kao urođene ljudske sposobnosti, a kroz umjetnički odgoj, pravo svakog djeteta i mlade osobe;
- Uviđajući da je kod djece i mladih nužno stvoriti veću svijest kako o njima samima, tako i o njihovom prirodnom i kulturnom okruženju, te da pristup sve djece i mladih kulturnim dobrima, uslugama i praksama mora biti uvršten među ciljeve odgojnih i kulturnih sistema;
- Priznavajući ulogu umjetničkog odgoja u pripremanju publike i različitih sektora javnosti za razumijevanje umjetničkih događanja;

- Razumijevajući izazove koje globalizacija postavlja kulturnoj raznolikosti, kao i povećanu potrebu za maštovitošću, kreativnošću i suradnjom u društvima koja sve više postaju temeljena na znanju;
- Uvažavajući činjenicu da je umjetnost u mnogim društvima tradicionalno bila, a često i nastavlja biti, dio svakodnevnog života, te da igra ključnu ulogu u prijenosu kulture i u preobrazbi društva i pojedinca;
- Uviđajući osnovne potrebe mladih da imaju prostor za umjetničke aktivnosti, kao što su društveno-kulturni centri i umjetnički muzeji;
- Shvaćajući da je jedan od najvažnijih izazova 21. stoljeća povećana potreba za kreativnošću i maštovitošću u multikulturalnim društvima - a koje umjetnički odgoj može učinkovito zadovoljiti;
- Priznajući da današnja društva moraju razviti odgojne i kulturne strategije i politike koje prenose i podržavaju kulturne i estetske vrijednosti i identitet, kako bi promicala i unapređivala kulturnu raznolikost i razvila održiva društva mira i blagostanja;
- Uzimajući u obzir da je većina svjetskih nacija multikulturalna, te da predstavlja stjecište kultura iz kojih proizlazi jedinstvena kombinacija zajednica, nacionalnosti i jezika; da su proizvod takve kulturalne kompleksnosti kreativna energija i nacionalne odgojne perspektive i prakse koje su specifične za te nacije; nadalje, da je takvo bogato kulturno nasljeđe, kako materijalno, tako i nematerijalno, ugroženo višestrukim i kompleksnim socio-kulturalnim, ekonomskim i ekološkim promjenama;
- Priznajući vrijednost i primjenjivost umjetnosti u procesu učenja i njezine uloge u razvoju kognitivnih i socijalnih vještina, u promicanju inovativnog mišljenja i kreativnosti, te poticanja takvog ponašanja i vrijednosti koje jačaju društvenu snošljivost i slave različitost;
- Uvažavajući činjenicu da umjetnički odgoj poboljšava učenje i razvoj sposobnosti naglašavajući fleksibilne strukture (kao što su povezivanje u vremenu, disciplina i uloge), zatim, da učeniku osigurava relevantnost (smislenu povezanost sa životom djece i njihovim društvenim i kulturnim okruženjem), te suradnju između formalnih i neformalnih sustava i sredstava učenja;
- Prepoznavajući povezanost tradicionalnog viđenja umjetnosti u društvima i novijeg razumijevanja da učenje putem umjetnosti dovodi do boljeg razvoja učenja i vještina;
- Prihvaćajući činjenicu da umjetnički odgoj može, stvarajući raznolike povezane vještine i sposobnosti i pojačavajući učeničku motivaciju i aktivno sudjelovanje u nastavi, podići kvalitetu obrazovanja, te tako doprinijeti postizanju jednog od šest ciljeva Obrazovanja za sve, definiranih na *Svjetskoj konferenciji o obrazovanju za sve* (Dakar, 2000.);
- Imajući u vidu vrlo korisnu ulogu umjetničkog odgoja u terapiji djece s invaliditetom, kao i u poslijeratnim razdobljima ili nakon prirodnih katastrofa;
- Priznajući činjenicu da umjetnički odgoj, kao i svaka druga vrsta odgoja, mora biti vrlo kvalitetan kako bi bio učinkovit;
- Uzimajući u obzir činjenicu da umjetnički odgoj, kao etička i civilna tvorevina, predstavlja osnovno sredstvo socijalne integracije, te može pomoći pri rješavanju kritičnih problema s kojima se mnoga društva suočavaju, uključujući kriminal i nasilje, ukorijenjenu nepismenost, nejednakost spolova, iskorištavanje i zapuštanje djece, političku korupciju, i nezaposlenost;
- Uočavajući razvoj informatičke i komunikacijske tehnologije u svim sferama društva i ekonomije, kao i mogućnosti koje pruža za unapređivanje umjetničkog odgoja;

Također, prepoznati su i sljedeći izazovi:

- Imajući u vidu da u mnogim zemljama obrazovna politika ne pridaje puno važnosti umjetničkom odgoju, što je vidljivo u izolaciji i devalorizaciji ovog područja znanja;
- Uviđajući da kulturni i obrazovni sustavi i problematika često nisu povezani, te da imaju različite ciljeve, paralelne ili čak suprotne;
- Uzimajući u obzir da postoji premalo programa za izobrazbu nastavnika umjetničkog odgoja, te da opći programi izobrazbe nastavnika ne promiču dovoljno ulogu umjetnosti u podučavanju i učenju;
- Uviđajući da su umjetnici i njihovo sudjelovanje u umjetničkom odgoju nedovoljno priznati;
- Spoznajući da postoji širok spektar iskustava u umjetničkom odgoju, koji nije ni istražen, ni sistematiziran; te
- Priznajući činjenicu da umjetnički odgoj nije uopće financiran, ili je tako slabo financiran da ne pokriva potrebe održavanja i razvoja;

iznosimo sljedeće preporuke prikupljene na navedenim pripremnim konferencijama i regionalnim sastancima:

1. Preporuke za prosvjetne radnike, roditelje, umjetnike, te ravnatelje škola i obrazovnih ustanova

Zagovaranje, podrška i izobrazba

- Podići svijest javnosti i promicati vrijednost i društveni utjecaj umjetničkog odgoja stvaranjem potrebe za umjetničkim odgojem i za obrazovanim nastavnicima umjetničkog odgoja;
- Osigurati nastavno osoblje, podršku i pomoć za podučavanje i učenje za umjetnost i putem umjetnosti;
- Promicati aktivno uključivanje i dostupnost umjetnosti svoj djeci, kao ključnu komponentu obrazovanja;
- Poticati korištenje lokalnih kontekstualiziranih ljudskih i materijalnih resursa, kao nositelja i kao sadržaja kvalitetnog obrazovanja;
- Osigurati sredstva i nastavnu građu koji će pomoći nastavnicima da razviju, koriste i razmijenjuju novu pedagogiju obogaćenu umjetnošću;
- Pružati pomoć kod educiranja nastavnika umjetničkog odgoja za korištenje tehnoloških noviteta, kako bi doprijeli do marginaliziranih skupina, i omogućili stvaranje proizvoda tih inovativnih znanja, kao i razmjenu znanja;
- Podržavati stalno profesionalno usavršavanje nastavnika, umjetnika i društvenih djelatnika, kako bi se kod profesionalaca razvio osjećaj za uvažavanje kulturne raznolikosti i osposobilo ih se da razvijaju kreativni, kritički i inovativni potencijal svojih učenika;
- Poticati i promovirati razvoj umjetničkih praksi putem digitalnih medija;
- Osnivati kulturne centre, ako već ne postoje, te druge prostore za umjetnički odgoj mladih;

Partnerstvo i suradnja

- Poticati aktivno i održivo partnerstvo obrazovnih programa (formalnih i neformalnih) i šire društvene zajednice;

- Poticati sudjelovanje lokalnih umjetnika u nastavnom procesu, kao i uključivanje lokalnih umjetničkih oblika i tehnika u nastavne procese, s ciljem jačanja lokalne kulture i identiteta;
- Potmagati suradnju između škola i roditelja, društvenih organizacija i ustanova, te mobilizirati lokalna sredstva društvenih zajednica kako bi se razvili programi umjetničkog odgoja, a društvene zajednice osposobile za razmjenu i prijenos kulturnih vrijednosti i lokalnih umjetničkih oblika;

Implementacija, evaluacija i razmjena znanja

- Implementirati i evaluirati projekte za suradnju škola i društvenih zajednica temeljenih na principu suradnje uključivanjem, integraciji i relevantnosti;
- Poticati učinkovito dokumentiranje i razmijenu znanja kod nastavnika;
- Razmijenjivati podatke i saznanja sa zainteresiranim subjektima, uključujući vladu, društvene zajednice, medije, nevladin i privatni sektor

2. Preporuke za ministarstva i kreatore politike

Priznavanje

- Priznati ulogu umjetničkog odgoja u pripremanju publike i različitih sektora javnosti za razumijevanje umjetničkih događanja;
- Priznati važnost razvitka politike umjetničkog odgoja kojom se povezuju društvene zajednice, obrazovne i društvene ustanove, te svijet rada;
- Prepoznati vrijednost uspješnih praksi i projekata umjetničkog odgoja koji su razvijeni na lokalnoj razini i kulturno relevantni. Nastojati da budući projekti budu nastavak dosadašnjih uspješnih praksi;
- Dati prednost potrebi boljeg razumijevanja i većeg priznanja javnosti za doprinos umjetničkog odgoja pojedincima i društvu;

Razvoj politike

- Pretočiti sve veće razumijevanje važnosti umjetničkog odgoja u osiguravanje sredstava kojim bi se principi proveli u akciju, osvijestila dobrobit umjetnosti i kreativnosti za sve, te podržala provedba nove vizije umjetnosti i učenja;
- Kreirati politiku nacionalnog i regionalnog istraživanja na području umjetničkog odgoja, uzimajući u obzir specifičnosti kulturnog nasljeđa i ugroženih društvenih skupina;
- Poticati razvoj strategije provedbe i praćenja za osiguranje kvalitete umjetničkog odgoja;
- Postaviti umjetnički odgoj u središte obrazovnog programa, osigurati mu dostatna sredstva i nastavno osoblje odgovarajućih kvaliteta i vještina;
- Uzeti u obzir istraživanja prilikom donošenja odluka o financiranju i programima, i postaviti nova mjerila za provjeru učinka umjetničkog odgoja (budući da se može dokazati da umjetnički odgoj može u velikoj mjeri doprinijeti postizanju boljih rezultata kod učenika u području pismenosti i matematičke pismenosti, kao i kod povećanja ljudske i društvene dobrobiti);
- Osigurati kontinuitet koji nadilazi vladine programe u javnim politikama umjetničkog odgoja raznih država;

- Donijeti regionalne politike o umjetničkom odgoju za sve zemlje pojedine regije (npr. Afričke Unije);
- Uključiti umjetnički odgoj u kulturne povelje prihvaćene od svih zemalja članica;

Izobrazba, implementacija i podrška

- Osigurati profesionalnu izobrazbu umjetnika i nastavnika, s ciljem povećanja kvalitete umjetničkog odgoja, te osnovati katedre za umjetnički odgoj na sveučilištima na kojima još nisu uvedeni;
- Postaviti nastavnike umjetničkog odgoja kao novi prioritet obrazovnog sustava, čime bi njihov doprinos procesu učenja i kulturnog razvoja postao učinkovitiji, te osigurati da senzibilizacija na umjetnost postane dio izobrazbe svih nastavnika i sudionika u obrazovanju;
- Osigurati osposobljene nastavnike i umjetnike za obrazovne ustanove i neformalna okruženja, kako bi se omogućio i poticao rast i promicanje umjetničkog odgoja;
- Uvrstiti umjetnost u cjelokupannastavni program, kao i u neformalno obrazovanje;
- Osigurati dostupnost umjetničkog odgoja svim pojedincima u školi i izvan nje, bez obzira na njihove sposobnosti, potrebe, socijalni položaj, fizičko ili mentalno stanje, te zemljopisni položaj;
- Proizvesti materijale za učinkovitu provedbu umjetničkog odgoja i dostaviti ih svim školama i knjižnicama. Uključujući prostor, medije, knjige, umjetničke materijale alate;
- Osigurati autohtonim narodima provedbu umjetničkog odgoja na takav način koji odgovara njihovim kulturnim metodama poučavanja i učenja, na njihovom vlastitom jeziku; pozivajući se na principe sadržane u UNESCO-ovoj Deklaraciji o kulturnoj raznolikosti;
- Proučavati načine i sredstva za sastavljanje lokaliziranih programa umjetničkog odgoja temeljenih na lokalnim vrijednostima i tradiciji.

Partnerstvo i suradnja

- Promovirati partnerstvo svih uključenih ministarstava i vladinih organizacija za razvoj suvisle i održive politike i strategije umjetničkog odgoja;
- Poticati vladine službenike na svim razinama da udruže snage s prosvjetnim radnicima, umjetnicima, nevladinim udrugama, skupinama za lobiranje, članovima poslovne zajednice, radničkim pokretom i članovima civilnog društva na kreiranju specifičnih akcijskih planova i poruka za zagovaranje;
- Poticati aktivno sudjelovanje umjetničkih i kulturnih ustanova, zaklada, medija, industrije i privatnog sektora u obrazovanju;
- Uvrstiti partnerstva škola, umjetnika i kulturnih ustanova u samo srce obrazovnog procesa;
- Promicati pod-regionalnu i regionalnu suradnju na području umjetničkog odgoja kako bi se osnažila regionalna integracija;

Istraživanje i razmjena znanja

- Razviti cjelovitu bazu podataka ljudskih i materijalnih resursa umjetničkog odgoja, te osigurati njenu dostupnost obrazovnim ustanovama, uključujući i putem interneta;
- Osigurati širenje informacija o umjetničkom odgoju, te njihovu provedbu i nastavak akcije od strane Ministarstava obrazovanja i kulture;

- Poticati stvaranje kolekcija i inventara umjetničkih djela koje obogaćuju umjetnički odgoj;
- Dokumentirati postojeću usmenu kulturu društava u krizi;

3. Preporuke za UNESCO i druge vladine i nevladine organizacije

Zagovaranje i podrška

- Odražavati važnost umjetničkog odgoja u doprinosu razvoju svih područja društva i prepoznati umjetnički odgoj kao najvažniju strategiju suradnje između sektora;
- Povezati umjetnički odgoj s odgovarajućim materijalima i povezanim područjima, kao što su Obrazovanje za sve i Obrazovanje za održivi razvoj
- Naglasiti potrebu za strategijama koje osnažuju i potvrđuju praktične, bazne inicijative;
- Promicati znanje o društveno-kulturnim i ekološkim problemima kroz programe umjetničkog odgoja, čime učenici razvijaju vrijednosti vezane za svoj okoliš, osjećaj pripadnosti i predanosti održivom razvoju;
- Poticati medije na podržavanje ciljeva umjetničkog odgoja i promicanje estetske osjetljivosti, te osnaživanja umjetničkih vrijednosti kod šire javnosti;
- Nastaviti uključivnje umjetničkog odgoja u međunarodne programe;
- Osigurati proračunska sredstva za poticanje umjetničkog odgoja i promicanje uključivanja umjetničkog odgoja u nastavni program;
- Promicati razvoj i implementaciju umjetničkog odgoja na raznim razinama i raznim modalitetima obrazovnih programa, bilo s interdisciplinarnog ili trans-disciplinarnog gledišta, s ciljem otvaranja novih estetskih kanala;
- Promicati ulaganja koja umjetničkom odgoju osiguravaju kulturna dobra, materijalne resurse i sredstva s ciljem;
 - staranja specijaliziranih područja u školama i kulturnim prostorima koji pružaju raznolike oblike umjetničkog odgoja;
 - osiguravanja specijaliziranog didaktičkog materijala, uključujući publikacije na materinjskom jeziku;
 - osiguravanja razvoja umjetničkog odgoja i promicanja prikladne plaće i radnih uvjeta prosvjetnim radnicima koji razvijaju ovo područje znanja.
- Aktivno poticati vlade i druge agencije da potpomažu suradnju ministarstava, odjela, kulturnih ustanova, nevladinih organizacija i umjetničkih djelatnika;
- Sazvati buduće konferencije na temu umjetničkog odgoja, pridavajući važnost stalnom promišljanju i kontinuiranom poboljšanju. S tim u svezi, ministarstva i drugi sudionici Svjetske konferencije o umjetničkom odgoju, podržavaju ponudu Republike Koreje da Seoul bude domaćin druge Svjetske konferencije.

Partnerstvo i suradnja

- Omogućiti suradnju između kulturnih i obrazovnih ustanova svih zemalja kako bi mogle dogovoriti i provesti politike i aktivnosti za razvoj umjetničkog odgoja;
- Poticati definiranje sposobnosti i mehanizama za provedbu formalnog i neformalnog umjetničkog odgoja u obrazovnim i kulturnim ustanovama;
- Uspostaviti mrežu za suradnju između zemalja članica i unutar njihovih obrazovnih i kulturnih sustava, temeljeći uspješan razvoj umjetničkog odgoja na suradničkim aktivnostima i savezima;

- Pozivajući se na sporazum o partnerstvu koji su Afrička Unija i UNESCO sklopili nakon Samita čelnika afričkih zemalja i vlada (Khartoum, siječanj 2006.):
 1. Davati potporu prihvaćanju i proglašenju Desetljeća umjetničkog odgoja za sve (2006-2016.) od strane zemalja članica UN-a
 2. Promisliti ciljeve strategije Obrazovanja za sve kako bi se uključio umjetnički odgoj
 3. U suradnji s Afričkom Unijom, konsolidirati potporu državnim ustanovama koje promiču kulturu i umjetnost u Africi (npr. CRAC u Togu, CELTHO u Nigeru...), ustanovama koje se bave umjetničkim odgojem (javnim ili privatnim), kao i inicijativama civilnih organizacija za osnaživanje autohtonih umjetničkih sposobnosti
 4. U suradnji s Afričkom Unijom i međudržavnim podregionalnim organizacijama (CEDEAO, SADDEC, CEMAC, itd.), pružiti potporu održavanju Afričke regionalne konferencije o umjetničkom odgoju.

Istraživanje, evaluacija i razmjena znanja

- Promicati stalnu evaluaciju emocionalnog, socijalnog, kulturnog, kognitivnog i kreativnog djelovanja umjetničkog odgoja;
- Promicati regionalni sustav koji prikuplja i širi podatke o umjetničkom odgoju;
- Promicati ramjenu znanja i umreživanje osnivanjem Opservatorija za umjetnički odgoj (mjesto za razmjenu podataka), s UNESCO-ovim predsjedateljima i mrežom UNITWIN
- Promicati istraživanje u umjetnosti kako bi se dobili podaci za razvoj budućih inicijativa u ovom rastućem području;
- Osnovati međunarodne baze podataka istraživanja, koje bi pružale znansveno prihvatljive činjenice o važnosti umjetničkog odgoja i kreativnog angažmana za pojedince i društvo, uključujući i područja kao što su razvoj integriranih ljudskih bića, društvena povezanost, razrješavanje sukoba, javno zdravstvo i upotreba novih tehnologija u kreativnom izražavanju u školama;
- Provesti studije i istraživanja koja se mogu koristiti kao vodič za istraživanja temeljena na više uključivanja i na praksi. Takva studija može dovesti do razvoja međunarodne mreže istraživača koji bi razmjenjivali metodologije i izgrađivali bolje modele ocjenjivanja s učenicima, umjetnicima, nastavnicima i roditeljima kao aktivnim sudionicima. Time bi se stvorila mogućnost za buduće informirano cijeloživotno učenje i ocjenjivanje;
- Poticati istraživanje i ponovno otkrivanje tradicionalnog korištenja umjetnosti u učenju i svakodnevnom životu;
- Dokumentirati i evaluirati bibliografske materijale i druge izvore podataka o umjetničkom odgoju, s ciljem njihovog analiziranja, prepakiranja i razmjene;
- Sistematizirati važna iskustva koja mogu poslužiti za pripremu pokazatelja kvalitete kod umjetničkog odgoja, te za promicanje razmjene iskustava;
- Omogućiti pripremu i provedbu regionalnih i međunarodnih obrazovnih i istraživačkih projekata;
- Aktivirati međunarodne mreže za poticanje regionalne suradnje i razmjenu najboljih praksi u provođenju politika umjetničkog odgoja;

Edukacija i podrška za nastavnike, škole i umjetnike

- Omogućiti edukaciju nastavnika o teoriji i praksi umjetničkog odgoja;

- Promicati međunarodnu podršku edukaciji nastavnika i izradi nastavnog programa, kako bi se povećala pokrivenost i poboljšala kvaliteta umjetničkog odgoja, posebno u zemljama gdje su sredstva za tu namjenu nedostatna;
- Poticati sudjelovanje umjetnika, nositelja tradicije i promicatelja kulture u osnovnom i srednjoškolskom obrazovanju, kako bi se kod učenika obogatilo kreativno korištenje raznih oblika umjetničkog izražavanja;
- Poticati izradu programa za istraživanje i doživotnu edukaciju za profesionalce (umjentike, nastavnike, upravitelje, planere, itd.) povezane s umjetničkim odgojem;
- Poticati sudjelovanje i organiziranje nastavnika umjetničkog odgoja, na državnoj i međunarodnoj razini, omogućavajući im veću društvenu zastupljenost i stručnu osposobljenost;
- Poticati izradu tekstova, materijala, metodologija i vodiča za poučavanje i učenje umjetničkog odgoja;
- Poticati uključivanje novih informatičkih i komunikacijskih tehnologija u programe edukacije nastavnika, kako u formalnom, tako i u neformalnom procesu izobrazbe, kao sredstva kreiranja, umjetničkog izražavanja, promišljanja i kritičkog mišljenja.

PRILOG: Primjeri prakse

Glavne strategije za učinkovit umjetnički odgoj

1. Edukacija prosvjetnih radnika i umjetnika

- **Edukacija nastavnika umjetničkog odgoja**

Partnerstvo za edukaciju srednjoškolskih nastavnika u Papua Novoj Gvineji

Pjevanje, plesanje, pantomima, kiparstvo, pričanje priča i slikanje su sastavni dio života autohtonih zajednica u Papui Novoj Gvineji (PNG). Rođenje, zrelo doba, starost, smrt i zagrobni život su povezani s aktivnostima kod kojih umjetnost služi kao važno sredstvo za spoznavanje smisla svijeta. Uzimajući u obzir vrijednost tih odnosa, podučavanje i učenje umjetnosti, kao i poznavanje umjetnosti i umjetničkih vještina predstavljaju važne aktivnosti u PNG.

Cilj ovog projekta je razviti partnerstva između edukatora nastavnika i umjetnika u zajednici, kako bi zajedno educirali buduće nastavnike umjetničkog odgoja. Polaznici su nastavnici pripravnici umjetničkog odgoja s Odsjeka za ekspresivnu umjetnost Sveučilišta u Goroku. Glavni umjetnik je George Sari iz sela Okiufa, koje se nalazi na rubu sveučilišnog kampusa. On je naučio povijest i priče svog klana, te kako živjeti u svojoj zajednici sa svojim djedom i ocem, te je opčinjen zemljom svog klana i njegovom florom i faunom. Razgovarajući i radeći s Georgeom, polaznici mogu učiti o svojoj prošlosti i izgraditi vještine i znanja u obliku koje može biti i magično i „hipnotično“.

Partnerstvo između polaznika, Georgea i Odsjeka za ekspresivnu umjetnost Sveučilišta u Goroku je primjer dobre prakse u edukaciji nastavnika umjetničkog odgoja.

Edukacijski program umjetnika u zajednici, Kanada

Specijalizirani odsjek diplomskog nastavnčkog programa na Sveučilištu Queen's u Kanadi objedinjuje umjetnike raznih umjetničkih disciplina, uključujući kreativno pisanje, ples, glazbu, kazalište i vizualnu umjetnost u kolegiju u trajanju od devet mjeseci koji zadovoljava uvjete za nastavničku diplomu, sa snažnim naglaskom na umjetnosti i kreativnosti. Pored dokaza o izraženim sposobnostima u jednoj od umjetničkih disciplina, polaznici moraju biti dodiplomski studenti kako bi se mogli kandidirati za program.

Kolegij predaju praktičari svih umjetničkih i pedagoških predmeta sadržanih u nastavnom programu, koji imaju bogato iskustvo kao umjetnici i kao profesori. Kandidati uče vještine i znanja pedagoške prakse koja su primjerena podučavanju umjetnosti, kao i kako promicati i njegovati partnerstvo s drugim stručnjacima, te umjetničkim i obrazovnim organizacijama. Kandidati rade s praktičarima drugih umjetničkih formi na suradničkim, interdisciplinarnim projektima i uče kako primijeniti svoje umjetničko znanje i vještine u obrazovnom okruženju, uključujući škole, društveno-umjetničke centre i vanjske programe koje vode profesionalne umjetničke organizacije.

- **Edukacija umjetnika**

Program umjetnika-nastavnika u Ujedinjenom Kraljevstvu

Program umjetnika-nastavnika sastavni je dio povećane državne skrbi za stalni profesionalni razvoj nastavnika umjetnosti i dizajna. Trenutno postoji dvanaest centara u Engleskoj, jedan u Škotskoj i dva u Walesu. Svaki od njih je plod suradnje velikih galerija i muzeja suvremene umjetnosti, akademije likovne umjetnosti, ili visoke umjetničke škole i Državnog društva za obrazovanje u umjetničkom dizajnu, koje vodi program. Umjetnički savjeti Engleske, Škotske i Walesa osiguravaju glavna sredstva.

Razni programi ovih centara omogućavaju umjetnicima-nastavnicima da prošire svoje spoznaje o bogatstvu i složenosti suvremene likovne umjetnosti, te raznovrsnosti promišljanja i utjecaja koji je oblikuju. Umjetnici-nastavnici mogu pružati nove ocjene, osnažiti ili se aktivirati svojim vlastitim promišljanjem i osobnim razvojem kao umjetnici i postati dijelom jake profesionalne zajednice. Cilj ovih programa je također da se znatno poprave standardi poučavanja i učenja u školama i visokim školama za umjetnost i dizajn putem razvoja individualne prakse umjetnika-nastavnika. Mogu se pohađati razni uvodni kolegiji (intenzivne praktične i teoretske radionice i seminari u trajanju do pet dana), program srednje razine koji uključuje koordinirane radionice, seminare te posjete galerijama ili ateljeima, kao i magistarski kolegiji.

Za više informacija posjetite <http://www.nsead.org/cpd/ast.aspx> .

2. Partnerstva

- **Na razini ministarstava i općina**

Metode partnerstva, Litva

U svrhu čvršćeg povezivanja kulturnih i obrazovnih sektora u Litvi, Ministarstvo obrazovanja i znanosti uvelo je inicijative na nacionalnoj razini koje djeci nude izvannastavne umjetničke aktivnosti. Većina projekata se osmišljava na državnoj razini i ima organizacijsku potporu općina, nevladinih organizacija, nacionalnih umjetničkih, omladinskih i turističkih centara.

Cilj navedenih inicijativa je osigurati aktivnosti za djecu nakon nastave, poticati kreativnost i samo-izražavanje, pomagati umjetnički darovitu djecu, te promicati kulturnu svijest i znanje o lokalnom okruženju i zajednici.

Istraživačko-stvaralački laboratoriji, Kolumbija

Kao dio Nacionalnog plana za umjetnost Ministarstva kulture Kolumbije, osnovani su Istraživačko-stvaralački laboratoriji za promicanje razvoja vizualnih umjetnosti i poticanje partnerstva između kulturnih, akademskih i umjetničkih ustanova. Laboratoriji su aktivni na regionalnoj razini, i osiguravaju mjesto susreta umjetnika i nastavnika u svrhu razmjene umjetničkih i pedagoških praksi s ciljem razvoja budućih konfiguracija u umjetničkoj izobrazbi i umjetničkom odgoju. Laboratoriji su nadalje izvor za pokretanje međuregionalnih perspektiva umjetničkih i pedagoških praksi iz kojih proizlazi širenje pedagoških modela na razine koje su slabije razvijene u ovom području.

Norveška kulturna naprtnjača

Prije otprilike pet godina, norveška je vlada pokrenula program nazvan „Kulturna naprtnjača“. Cilj programa je da svi učenici, od prvog do desetog razreda, redovno sudjeluju u susretima s kvalitetnim umjetnicima i umjetničkim izrazima, i to u sklopu nastavnog programa.

Kroz nacionalnu strukturu temeljenu na suradnji između škola i državnih organa za kulturu na nacionalnoj razini, kao i na regionalnoj i lokalnoj razini, uspostavljena su partnerstva između umjetničkih organizacija i ustanova i školskog sustava. Tako sada svaka škola u zemlji u svoj godišnji plan uključuje posjete reproduktivnih umjetnika, te posjete muzejima i drugim kulturnim ustanovama. Program također uključuje umjetničke radionice i izvedbe, u kojima učenici, a ponekad i osoblje škole, radi zajedno s profesionalnim umjetnicima.

Općenito se smatra da je program naišao na dobar prijem u lokalnim školama, iako postoje očigledni izazovi kod razvoja kompetencija umjetnika i nastavnika koji bi unaprijedili obrazovne učinke programa i osigurali temelje za međusobno razumijevanje između svih sudionika programa u smislu njegovog potencijala.

- **Na školskoj razini**

Pilot projekt za partnerstvo na školskoj razini u Republici Koreji (2004-2006.)

Cilj ove inicijative je stvaranje modela suradnje i institucionalizacija potrebne mreže u zajednici kao temelja za dugoročno planiranje umjetničkog odgoja u školama. U sklopu projekta je Korejska obrazovna služba za kulturu i umjetnost poduprla 64 projekata diljem zemlje tijekom 2005. godine, koja su se razlikovala u modalitetima partnerstva s lokalnim umjetničkim skupinama, praktičarima i umjetničkim organizacijama, koristeći umjetničke centre, muzeje, galerije, itd. kao učionice za umjetnički odgoj.

U suradnji s drugom inicijativom, „Umjetnici u školama“, kojoj je cilj uključiti umjetnike u obrazovni proces osiguravajući im pri tom prethodnu izobrazbu, pilot program je zadovoljio potrebu za umjetničkim odgojem u školama osiguravajući profesionalne prosvjetne radnike za nove interese, kao što su drama, ples, film i mediji. Rezultat projekta bio je zapošljavanje oko 1500 umjetnika koji su postali prosvjetni radnici u 3000 škola.

Pomoć muzeja kod uvođenja pedagogije učenja kroz umjetnost, program predložen od strane Muzeja Guggenheim (SAD, Španjolska, 2006.)

Cilj obrazovnog programa „Učenje kroz umjetnost“ jest pružiti pomoć u nastavnim predmetima tako da se umjetnike dovede u državne škole kako bi radili u bliskoj suradnji s nastavnicima i njihovim učenicima. U programu „Učenje kroz umjetnost“ školska se djeca potiču na raznovrsno učenje, pričanjem, istraživanjem, glumom i stvaranjem. Kako su djeca i inače prijemčiva na učenje kroz umjetničke aktivnosti, radionice su istinski učinkovite u osnaživanju dijelova nastavnog programa, te u razvoju čitanja, pisanja i jezičnih vještina. Sudjelovanjem u kreativnom procesu, učenici usvajaju vještine planiranja i vođenja projekata, timskog rada i kritičkog mišljenja. Učenje kroz umjetnost je način da se dopre do djece koja inače imaju problema s praćenjem tradicionalnih nastavnih metoda i, što je još važnije, da se općenito razvija samopoštovanje i osobni razvoj djece.

Svaki je program jedinstven i individualiziran i uzima u obzir interese, slabosti i sposobnosti svakog razreda, tako da može pokriti bilo koje područje ili temu nastavnog plana i programa, od prirodnih znanosti do matematike. Kad nastavnici odrede predmet u nastavnom programu kojem treba dodatna podrška, te definiraju ciljeve koje trebaju postaviti i vještine i stavove koje žele potaknuti i stimulirati, umjetnici i muzejski edukatori sačinjavaju niz radionica podijeljenih u nastavne jedinice. U školama se održavaju radionice u trajanju od dva školska sata, i to jednom tjedno tijekom dvadeset tjedana, a mogu pokrivati bilo koje područje, od fotografije, slikarstva i skulpture do videa, digitalne umjetnosti i muzike.

Umjetnici koji rade na programu, zajedno se samim nastavnicima, imaju vrlo važnu ulogu u poticanju djece na rad i njihovom ohrabivanju da primjenjuju na nastavne predmete onu vrstu konceptualnog mišljenja koje je karakteristično za umjetničku kreativnost.

- **Na razini nastavnika**

Program izvedbenih umjetnosti „Vjetrenjača“, Australija

Program izvedbenih umjetnosti „Vjetrenjača“ je inicijativa čiji je cilj razvoj suradnje između umjetnika, nastavnika, družina i ustanova na organiziranju novih poslova, uspostavljanju partnerstva, zajedničkih nastupa, turneja i istraživanja.

Od svog osnutka 2002. godine, družina priprema kazališne, operne, glazbene, plesne, baletne i lutkarske predstave za djecu na državnoj i međunarodnoj razini.

U pozadini njihovih aktivnosti je kognitivni i holistički razvoj djece. S tim su ciljem pokrenuli strateške programe u suradnji sa sveučilišnim ustanovama i obrazovnim sektorom, kao što je profesionalna izobrazba kako nastavnika, tako i umjetnika, umjetničke radionice za obitelji i istraživanje umjetničkog odgoja.

Jedan od njihovih projekata, u suradnji sa sveučilištem, jest „Dječji glasovi“. To je longitudinalan istraživački projekt kojim se istražuje i bilježi utjecaj predstava na učenje kod djece. Istraživanje se koristi kao izvor podataka kod osmišljavanja budućih izvedbi Vjetrenjače, te kako bi se formalno dokumentirao i ocijenio umjetnički odgoj u Australiji.

Projekt kulturnog nasljeđa „Finski hrast“

U Finskoj nastavnici često pozivaju umjetnika u nastavno okruženje i organiziraju posjete

kulturnim ustanovama ili događanjima. Ono što nije uobičajeno jest suradnja nastavnika s on-line programima.

Jedan od takvih uspješnih primjera je „Finski hrast“ plust. To je zajednička inicijativa Državne uprave za starine, Državne uprave za obrazovanje i Ministarstva zaštite okoliša za razvoj obrazovanja o nasljeđu kroz partnerstva. U Finskoj se kulturno nasljeđe svrstava među nove glavne predmete nastavnog programa. U tom kontekstu, cilj projekta je poučavanje kulture pismenosti, razumijevanje globalnih kultura i razvijanje metoda obrazovanja o kulturnom nasljeđu putem nastavnika, muzeja, regionalnih centara za zaštitu okoliša, Državne uprave za obrazovanje i Državne uprave za starine. U početku se od škola i muzeja tražilo da se uključe u projekt putem interneta, a zatim da projekt provedu pomoću internetske stranice projekta, njegovog časopisa i CD-romova. Ukupno je u projektu sudjelovalo 400 škola, 500 nastavnika, 65 muzeja i 15 organizacija iz 70 općina.

Mladi digitalni stvaratelji

Još jedna inicijativa on-line partnerstva je UNESCO-ov projekt „Mladi digitalni stvaratelji“, osmišljen 2004. godine. To je međunarodni internetski program kojim mladi postupno, putem suradničkog procesa i digitalnih kreativnih alata, dolaze do dubljeg razumijevanja međusobnih kulturnih vrijednosti i stajališta o globalnim pitanjima današnjice. Cilj programa je unaprijediti inovativno korištenje umjetnosti i kreativnosti kao ekspresivnog i komunikacijskog alata, promicati kulturnu komunikaciju na međunarodnoj razini, upoznati mlade s vizualnom umjetnošću i vizualnom komunikacijom, kao i mobilizirati zajednice mladih kreativnim on-line učenjem. Za svaki termin programa se prosječno poziva 15 škola ili centara mladih da se uključe putem interneta. Set za nastavnike, koji sadrži različite faze on-line programa i vodi nastavnike u njihovoj provedbi, kao i međunarodni on-line moderator, postavljen od strane UNESCO-a, osigurava potrebnu pedagošku pomoć učenicima kod provedbe on-line programa.

Do sada su razvijena četiri programa „Mladih digitalnih stvaratelja“, i to na temu vode, mira, života u gradu i HIV/AIDS-a. Od 2005. do 2006. u obuci je sudjelovalo preko 120 škola i centara mladih iz raznih geo-kulturnih područja.

Preveli: D. Mateša i V. Krušić